

بررسی مفاهیم استقلال و آزادی در پارادایم تفکری جمهوری اسلامی از منظر امام

خمینی (ره)

علی اکبر مطهر^۱

چکیده:

بررسی مفاهیم استقلال و آزادی در پارادایم تفکری جمهوری اسلامی بنا بر ضروریات امروزی یک نیاز اساسی است. برای مفاهیم کلیدی مثل استقلال و آزادی نظرات متفاوت است اما جمهوری اسلامی تعریف این مفاهیم را از اندیشه امام گرفته است. روش تحقیق مقاله حاضر کتابخانه است. سوال اصلی این مقاله این است که استقلال و آزادی در تفکر امام چه جایگاه و تعریفی دارد و تبیین این دو موضوع و تطبیق آن با شرایط جدید چگونه است؟ پاسخ به این سوال و فرضیه تحقیق آن است که امام خمینی درباره استقلال بر خودکفایی و خودباوری و عزت خواهی و تعامل با جهان تاکید داشتند و اصلاً از واژه‌های راتوصیه نکردند و درباره آزادی تمام جنبه‌های فردی و جمعی و نیازهای امروزی انسان را تاجایی که احکام اصلی اسلام زیر سوال نرود جایز دانسته‌اند. نوع تفکر امام حدفاصل تفکرات جزمی و ازو اطلبانه شرقی و افسارگسیختگی غربی در ابعاد مختلف مفاهیم استقلال و آزادی است. درباره اندیشه امام مقالات بسیار است اما مقاله حاضر دنبال این است تا اندیشه امام را با شرایط جدید تطبیق دهد و بیان کند که اندیشه ایشان کاملتر از تفکرات شرقی و غربی است. تطبیق دائمی همراه با رفع معایب باعث تحقق اهداف امام و الگوشدن جمهوری اسلامی در منطقه و جهان خواهد شد.

واژگان کلیدی: استقلال، آزادی، اندیشه امام خمینی، پارادایم جمهوری اسلامی.

۱- کارشناس ارشد علوم سیاسی از دانشگاه اصفهان. ایمیل نویسنده: ali.akbar.motahar@gmail.com

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

مقدمه:

در آغاز بحث باید گفت یکی از مفاهیم بنیادین تفکر لیبرالیسم و شاید بتوان گفت شالوده لیبرالیسم و نئولیبرالیسم مفهوم آزادی است. در جمهوری اسلامی ایران دواصل اساسی که مبنای تشکیل این نظام سیاسی توسط امام خمینی و تایید مردم در سال ۵۸ بر استقلال و آزادی تاکید فراوان شده است. استقلال و آزادی در تفکر غربی دارنده شرایط و پیش شرطهایی است و در تفکر بنیانگذار جمهوری اسلامی این دو مفهوم در بیانات ایشان تعریف شده است و اهمیت تبیین و برورسانی این دو مفهوم و تطبیق آن با شرایط فعلی جامعه و نظام سیاسی جمهوری اسلامی در مواجهه با غرب و براساس تبیین سیاست اقتصاد مقاومتی بر اساس منویات رهبری دارای اهمیت فراوان است. مفهوم آزادی به علت حجمه ها و اتهام زنی های فراوان غرب به جمهوری اسلامی مبنی بر نبود آزادی در ایران و پیشبرد سیاست ایران هراسی در جهان لازم است این دو مفهوم بر طبق شرایط امروز کشور برای نسل جوان و عموم مردم و در مواجهه با غرب تبیین و تطبیق با شرایط روز شود. قانون اساسی جمهوری اسلامی ظرفیتهای عظیمی برای تحقق استقلال و آزادی در کشور برای پیشبرد اهداف عالی نظام و توسعه همه جانبه مادی و معنوی کشور و به حداکثر رساندن منافع ملی در سطح سیاست خارجی و روابط بین الملل فراهم نموده است اما هنوز این دو مفهوم بسیار کلیدی بین سیاستگذاران و تصمیم سازان و حتی نخبگان فکری تئوریزه نشده است. استقلال آزادی جمهوری اسلامی نه فقط یک شعار سیاسی بلکه یک پارادایم فکری است که منبث از تفکر امام خمینی است که چراغ راهنمای کشور است. ضرورت طرح این مسئله از زاویه تطبیق مفهوم استقلال با اقتصاد مقاومتی و تطبیق موضوع آزادی در پاسخ به حمله سیاسی رسانه ای و حقوقی غرب در عدم وجود آزادی در ایران است که نیاز امروز کشور در مقابله با این حملات فکری و رسانه ای می باشد. نویسندگان زیادی کتب و مقالات بسیاری پیرامون اندیشه امام نوشته اند اما این مقاله به دنبال طرح و تطبیق مجدد مفاهیم استقلال و آزادی با شرایط جدید داخلی و خارجی هست.

در این مقاله در سه فصل به تبیین و طرح مفاهیم و نتیجه گیری می پردازد.

الف: مفهوم استقلال در اندیشه امام

ب: مفهوم آزادی در اندیشه امام

نتیجه گیری

فصل اول: مفهوم استقلال در اندیشه امام:

۱-۱- مقدمه:

نوه امام راحل (ره): امام راحل (ره) به عنوان یک مکتب منجی، سه آرزوی دیرینه ما را زنده کردند و این سه آرزو استقلال، آزادی و دینداری است و بی توجهی به هر کدام از این سه عنصر باعث لطمه جامعه اسلامی خواهد بود. حجت الاسلام سید حسن خمینی عنوان کرد: این سه آرزو به عنوان نمادی است که آینده ما را می سازد و هر کدام

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

از آنها که کم توجهی شود لاجرم به مشکلاتی می رسیم. (خبرگزاری مهر) از دیدگاه امام خمینی، اسلام با تمدن جدید و مظاهر آن مخالفتی ندارد و روحانیان نیز با مظاهر تمدن اسلامی مخالفتی نداشتند؛ اما اسلام با فساد و توخس و برداشت نادرست از تمدن مخالف است.

(محمدرضا ضمیری.سایت معرفت)اسلام پیشرفته ترین حکومت را دارد و به هیچ وجه، حکومت اسلام با تمدن مخالفتی نداشته و ندارد و اسلام، خود از پایه گذاران تمدن بزرگ در جهان بوده است. هر کشوری که به قوانین اسلام عمل نماید بدون شک، از پیشرفته ترین کشورها خواهد شد. حضرت امام از آن دسته متفکران و نظریه پردازانی بودند که توانسته بودند در میان نزاع سنت و تجدد، راه میانه و متعادلی را در پیش گیرند که در عین قبول مظاهر تجدد و پیشرفت مادی، عنصر معنویت و اخلاق در آن ذبح نشود. در واقع، دین و اخلاق به عنوان چراغ پرفروغی، پیشرفت های مادی را به سوی تعالی و رشد واقعی بشر رهنمون گردد.

در اسلام، تمام آثار تجدد و تمدن مجاز است، مگر آنهایی که فساد اخلاق بیاورد. اسلام آن چیزهایی را که مخالف با مصالح ملت بوده است، آنها را نفی کرده؛ آنهایی که موافق با مصالح ملت است، آنها را اثبات کرده است. معمار انقلاب اسلامی چالش ها و موانع تحقق تمدن را فساد اخلاق، فساد عفت و مخالفت با مصالح منافع ملت عنوان کرده است. بنابراین، تمدن جدید می بایست بتواند به رشد اخلاق و عفت و مصالح عمومی بینجامد تا با تمدن سکولار و غربی تفاوت جوهری پیدا کند. دولت اسلامی قهقراگرا نیست و با همه مظاهر تمدن موافق است، مگر آنچه که به آسایش ملت لطمه وارد آورد و با عفت عمومی ملت منافات داشته باشد. تمدن را به درجه اعلایش اسلام قبول دارد و کوشش می کند برای تحقق اش و لهذا، حکومت هایی که در اسلام بوده اند یک حکومت هایی بوده اند که همه جور تمدنی در آنها بوده است. بر این اساس، از منظر حضرت امام نه تنها اسلام با تمدن مخالفتی ندارد، بلکه حکومت و نهاد سیاسی نیز تمام توان خود را در جهت تحقق تمدن تلاش خواهد کرد. به باور حضرت امام، تمدن کنونی غرب بر پایه فساد و بی بند و باری شکل گرفته است و مسلمانان نباید در فرهنگ غربی هضم شوند، هرچند ایشان پیشرفت های مادی را قبول دارند و آنها را برای بشریت لازم می دانند. اساسا سه راه کلی در برابر تمدن غربی مشاهده می شود:

اول. نفی کامل تمدن غرب

دوم هضم کامل در تمدن غرب

سوم برقراری توتلی و تبری صحیح بین تمدن . (ضمیری؛سایت معرفت)

اندیشه امام خمینی متناسب با قسم سوم است: امام خمینی: "اکنون که پیشرفت آثار تمدن غرب و همچنین نفوذ تبلیغات کمونیستی بسیاری از مردم ایران و جوانان ما را به سوی فساد کشانیده، برای جلوگیری از این خطر بزرگ، چاره ای جز تقویت امور معنوی در مردم نیست و کسانی که به نام تجدد، روحانیت را ضعیف می کنند به توسعه فساد

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

دامن می‌زنند. این چیزهایی که در ممالک دیگر شما خیال می‌کنید تمدن است، وقتی که درست تأمل کنید تمدن نیست، بلکه به توحش نزدیک‌تر است؛ برای اینکه تمام سلاح‌های مدرنی که درست کردند همه برای کشتن همجنس خودشان و قتل‌عام کردن بشر است... تمدن صحیح در اسلام است؛ چنانچه حریت صحیح در اسلام است. در صورتی که این اشکال در کار نیست که آنها ترقیات مادی زیادی کردند، ما این را درس اشکالی نداریم، لکن اشکال سر این است که ما آدابمان را هم از آنها می‌خواهیم بگیریم، قوانینمان را هم می‌خواهیم از آنها بگیریم... در صورتی که در تمدن مقدم نیستند، بلکه بسیار عقب‌افتاده‌اند. آنی که جلو هستند این است که آلائی درست کردند آدم‌کش، دنیا را به آتش می‌زنند... اگر تمدن این است همه عالم باید از تمدن بیزار باشد... آنکه ضامن این است که یک کشوری درست بکند که متمدن باشد، آزادی‌خواه - به معنای حقیقی‌اش - باشد، استقلال داشته باشد - به معنای حقیقی‌اش - آن مکتب انسانیت است." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج: ۵؛ ۳۶۸)

درباره رابطه بادنیامام فرمود: "ما خواهان استقلال هستیم و روابط خود را با جهان غرب بر این اساس پی‌ریزی می‌نماییم. ما می‌خواهیم ملت ایران غرب‌زده نباشد و بر پایه‌های ملی و مذهبی خویش به سوی ترقی و تمدن گام برداریم. تبلیغات همه‌جانبه... غرب‌زدگان و شرق‌زدگان یا به امر ابرقدرت‌ها یا به کوتاه‌نظری خود، در سراسر کشورهای اسلامی و استضعافی به راه انداخته‌اند و می‌اندازند و آن است که علم و تمدن و پیشرفت مختص به دو جناح امپریالیسم و کمونیسم است." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج: ۸؛ ۳۴۳) از این بیانات به دست می‌آید که امام خمینی تمدن مادی غرب را قبول دارند، اما تمدن معنوی و انسانی غرب را مورد نقادی قرار می‌دهند. ایشان «استقلال» را مبنای رابطه با غرب می‌دانند و به هیچ وجه، قطع ارتباط با غرب را مطرح ننموده‌اند. به طور کلی، می‌توان گفت: نظریه‌پردازان غربی دو قسمند: (لینتون؛ ۱۳۷۸؛ ۱۵۳) برخی واقع‌گرایند که عمدتاً جنگ‌طلب‌اند و مبنای آنها فلسفه هابز است که انسان را حیوان تشنه قدرت می‌دانند که تنها درمان او مرگ است و جامعه را محل تنازع بقا می‌شمارند (گولد؛ ۱۳۷۶؛ ۱۰۶) و به نوعی داروینیزم اجتماعی اعتقاد دارند. اینها روحیه نظامیگری دارند و پیوسته به دنبال دشمن فرضی هستند. تعارض حضرت امام با غرب، در روابط با این گروه است. اما در غرب، گرایش دیگری هم به چشم می‌خورد که مبنای انسان‌شناختی آنها مثل هابز و ماکیاول نیست. آنها در مجموع، گرایش انسانی‌تری دارند و آرمانگرا هستند. (گولد؛ ۱۳۷۶؛ ۱۱۹) اینان پیروان راسل هستند و به همزیستی و تعامل با جهان سوم و جهان اسلام تمایل دارند. این نحله فکری در کلیسا هم طرف‌دارانی دارد. (حسینی؛ ۱۳۸۱؛ ۱۴۲) امام خمینی به گفت‌وگو و مذاکره با اینان اعتقاد داشتند و شاهد آن پذیرفتن اسقف کاپوچی در جریان جنگ و گروگان‌گیری بود. (ضمیری؛ سایت معرفت)

در این جا قسمتی از اندیشه‌های امام خمینی در خصوص استقلال آورده شده است که در شرایط فعلی و شرایط تحریم و ارتباط با دنیا و رفع تحریم‌ها و گسترش سریع روابط باکل دنیا و درک بهتر استقلال و آزادی و کوشش در راه کسب آن راهنمایی کند.

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

۲-۱- سخنان تأکیدی امام درباره استقلال:

- * اگر بخواهیم مستقل باشیم، باید مهیا باشیم که با همه چیز مقابله بکنیم. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۵: ۴۱۸)
- * عمده این است که ما باور کنیم که خودمان می‌توانیم.
- * مملکت، مملکت خودمان است، خودمان هم باید آبادش کنیم.
- * بزرگترین فاجعه برای ملت ما این وابستگی فکری است که گمان می‌کنند همه چیز از غرب است و ما در همه ابعاد فقیر هستیم. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱: ۱۱۰)
- * یک مملکت اگر بخواهد خودش روی پای خودش بایستد، مستقل بشود در همه ابعاد، چاره ندارد جز تفکر اینکه ما باید از خارج چیز وارد بکنیم را از کله‌اش بیرون کند .
- * ما می‌خواهیم زندگی فقیرانه داشته باشیم ولی آزاد و مستقل باشیم.
- * این را باید به خودمان اثبات کنیم که ما هم آدمیم، که ما هم هستیم در دنیا، که شرق هم یک جایی هست، همه‌اش غربی نیست.
- * ما ارزش حیات را به آزادی و استقلال می‌دانیم.
- * بزرگ‌ترین آرزوی من این است که مردم ایران از چنگال ظلم نجات پیدا کنند و صاحب کشوری باشند آزاد و مستقل، دارای نظامی اسلامی که در آن حقوق انسانها آنچنان که اسلام دستور داده است رعایت شود، و در راه پیشرفت و ترقی و سعادت انسانی سرمشق برای همه ملت‌ها باشد. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱: ۹۰)
- * برادرهای من! اگر بخواهید آبرومند بشوید در دنیا و آخرت، و شرافتمندانه زندگی کنید، باید با قدرت و شدت در مقابل دیگران بایستید و در بین خودتان رحیم و رئوف و دوست باشید .
- * خودتان را مهیا کنید برای ساختن کشورتان و ارزش دارد که ما یک ده سال -پانزده سال زحمت بکشیم ورنج ببریم و کشورمان مستقل بشود و از دست و چنگال این گرک‌های آدمخوار بیرون کشیده بشود .
- * فرزندان عزیزم! دیگر این شماست که باید هر چه بیشتر کوشش کنید تا نهال آزادی و استقلال کشور را آبیاری کنید .
- * اگر چنانچه استقامت کنیم - مویده به تأییدات الهی هستیم. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۶: ۶۸)
- * در راس برنامه ملت و دولت باید استقلال همه جانبه کشور از قوای انتظامیه گرفته تا قوای تقنینیه و قضائیه و اجرائیه باشد .
- * هر کس در هر جا که هست کوشش کند و کوششش این باشد که ما باید وابسته نباشیم.
- * همت کنید تا آخرین رگ و ریشه‌های وابستگی این کشور به بیگانگان را، در هر زمینه‌ای قطع نمایید .
- * این وابستگی فکری، وابستگی عقلی، وابستگی مغزی به خارج، منشا اکثر بدبختی‌های ملت‌ها و ملت ماست .
- * اگر ما از وابستگی فکری بیرون بیاییم همه وابستگی‌ها تمام می‌شود .

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

* مبارک آن روزی است که دست اجانب از ممالک ما، از ممالک اسلامی کوتاه شود و مسلمین روی پای خودشان بایستند .

* یک ایران آزاد ما می‌خواهیم و یک ایران مستقل ما می‌خواهیم، یک ایران قدرتمند می‌خواهیم. یک ایرانی ما می‌خواهیم که خود ملت بایستد و خود ملت اداره کند مملکت را . (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۸: ۳۰۹)

* تا این دو دست ما طرف شرق و غرب دراز است، ما وابسته هستیم، ما که می‌خواهیم وابسته نباشیم باید اول بیدار بشویم به اینکه ما خودمان هم شخصیت داریم، ما می‌توانیم کار انجام بدهیم .

* گمان نکنید که ما حتما باید همه چیزمان را از دیگران بگیریم، نه! شما به فکر این باشید که همه چیزتان را خودتان درست کنید.

* عید مسلمین وقتی سعید و مبارک هست که مسلمین خودشان استقلالشان را و مجدشان را، آن مجدی که در صدر اسلام برای مسلمین بود، به دست بیاورد . (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۲۱: ۱۱۱)

* ما تا نفهمیم که خودمان هم یک شخصیتی داریم مسلمانها هم یک گروهی هستند و شخصیتی دارند و می‌توانند خودشان هم کار انجام بدهند، تا نخواهیم یک کاری را، نمی‌توانیم و تا بیدار نشویم، نمی‌خواهیم .

* باید همه ریشه‌های استبداد و ریشه‌های استعمار را از این مملکت بکنید .
* اجازه نمی‌دهیم کسی در مقدرات مملکتمان دخالت کند . (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۵: ۲۶۳)

* احتیاج ما پس از این همه عقب ماندگی مصنوعی به صنعت‌های بزرگ کشورهای خارجی، حقیقتی است انکارناپذیر، و این به آن معنی نیست که ما باید بر علوم پیشرفته، به یکی از دو قطب وابسته شویم .

* برای ما فرقی بین شرق و غرب نیست، ما با اتکا به خدا و ملت شجاع استقلال واقعی را به دست می‌آوریم .
* ملت ایران تصمیم گرفته است که خود را از چنگال استعمار و استبداد نجات دهد و مستقل و آزاد باشد و سیاست

های خود را بر این دو پایه طرح ریزی می‌کند و برای او مهم نیست که چه کسی این سیاست‌ها را می‌پسندد و یا نمی‌پسندد .

* ما با هر نوع دخالت خارجی، به هر شکل، در سرنوشت ملت‌های دیگر مخالفیم و با این دخالت‌ها مبارزه خواهیم کرد .

* آزادی خواهی و استقلال طلبی شما در جبین تاریخ ثبت شد. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۳: ۳۶۸)
* وصیت من به وزرای خارجه در این زمان و زمانهای بعد، آن است که مسئولیت شما بسیار زیاد است، چه در

اصلاح و تحول وزارتخانه و سفارتخانه‌ها، و چه در سیاست خارجی حفظ استقلال و منافع کشور و روابط حسنه با دولت‌هایی که قصد دخالت در امور کشور ما را ندارند. و از هر امری که شائبه وابستگی - با همه ابعادی که دارد و در

آن هست به طور قاطع احتراز نمایید. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۱۹: ۲۳۶)
* ما اگر چنانچه بخواهیم اسلام را پیش ببریم دیگر نباید نوکر باشیم .

* آیا آنهایی که استقلال ملت ما را می‌خواهند سلب کنند، آزادی کشور ما و ملت ما را می‌خواهند از دستش بگیرند، آنها مرتجع هستند، یا آنهایی که می‌خواهند از زیر بار ظلم خارج بشوند و مستقل باشند؟

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه‌ی شرف؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

* امیدواریم که صلح جهانی بر پایه استقلال ملتها و عدم مداخله در امور یکدیگر و مراعات اصل حفظ تمامیت ارضی کشورهای منطقه، بنا گردد. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج: ۱؛ ۱۲۰)

* ما روی پای خود می‌ایستیم و مطمئناً پیروزیم.

* اگر شما بخواهید استقلال پیدا بکنید و آزادی حقیقی پیدا بکنید، باید کاری بکنید که در همه چیز خودکفا باشید.

* استقلال مغزی شرط اول استقلال است، استقلال فکری شرط اول استقلال است.

* ملت‌ها خودشان باید در فکر اسلام باشند. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج: ۴؛ ۱۶۰)

* اگر ملت این باور را داشته باشد که ما می‌توانیم در مقابل قدرتهای بزرگ بایستیم، این باور اسباب این می‌شود که

* توانایی پیدا می‌کنند و در مقابل قدرتهای بزرگ ایستادگی می‌کنند. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج: ۶؛ ۴۳۰)

مفهوم و مقوله «استقلال» مفهومی وسیع و دارای درجات و مراتب متعدد بسیار و پیچیده‌ای است اگر چه وقتی سخن از استقلال به میان می‌آید ذهن شنونده پیش از هر چیز به سراغ مفهوم بی‌نیازی اقتصادی می‌رود اما گستره مفهوم استقلال موضوعات دیگری نظیر استقلال هویتی- فرهنگی، سیاسی و نظامی را نیز شامل می‌شود که اگر به میزان استقلال اقتصادی مهم و اثر گذار نباشند از آن فاصله بسیاری ندارند. (مخبر؛ سایت جماران)

۳-۱- ابعاد استقلال چیست؟

۳-۱-۱- استقلال هویتی - فرهنگی:

"هویت"^۱ در حقیقت به معنی "چه کسی بودن" است و کشف آن، نیازی است که از بستر احتیاج طبیعی انسان به شناخته شدن و شناسانده شدن به چیزی یا جایی برمی‌خیزد. هویت را به "هویت فردی" و "هویت جمعی" تقسیم کرده‌اند. "هویت فردی" ویژگیهای شخصیتی یک فرد است که موجب تمایز او از دیگری می‌شود و "هویت جمعی"^۲ عبارت است از باز تولید و باز تغییر دائمی الگوی ارزش‌ها، نمادها، خاطرات، اسطوره‌ها و سنتهایی که میراث متمایز ملت‌ها را تشکیل می‌دهند. به دیگر سخن، "هویت جمعی" مفهومی است که در پناه آن، تعارضات موجود در هویت‌های فردی و خرده گروهی به نوعی کاهش یافته و آنها را در ذیل یک هویت بالاتر به همگرایی می‌رساند. (لینتون؛ ۱۳۷۸؛ ۲۰۱) از این رو می‌توان گفت که هویت جمعی نسبت به هویت‌های فردی و خرده گروهی، موقعیتی غالب و مسلط دارد. باید دانست همان‌گونه که دستیابی و توجه به هویت فردی موجب "خودآگاهی فردی" انسان می‌شود، درک هویت جمعی، موجب "خودآگاهی جمعی" خواهد شد. (مخبر؛ سایت جماران) برخی از عناصر تشکیل دهنده هویت ملی عبارتند از:

* دین و آئین * زادگاه و سرزمین * تاریخ- باورهای دینی، سنت‌ها و ارزش‌ها * باورها و رفتارها * دانش و فنون * خودآگاهی و خودیابی. (مخبر؛ سایت جماران)

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

بنا بر آنچه گذشت "هویت" مجموعه‌ای از تعلقات مادی و معنوی انسان است که اصول آن از قبل شکل گرفته‌اند. شناخت و باور به ریشه‌های تاریخی، اعتقادی، ادبی، زبانی و قومی بر هویت فرد یا جامعه تاثیر گذار بوده و می‌تواند فرد یا اجتماع را سرخورده یا سرافراز سازد. (هانتینگتون؛ ۱۳۷۸: ۱۶۰) نگاه به گذشته با چشم اندازی امیدوارانه به آینده می‌تواند در انسان‌ها شور و شوق آفریده آنان را به سوی شناخت هویت‌شان برانگیزد و در این راه یاری سازد. از سوی دیگر اگر تمام یا بخشی از گذشته و تاریخ و ادبیات و زبان و عقاید دینی را از یک فرد یا یک اجتماع بگیرند آن فرد یا اجتماع دیگر هیچ چیز با ارزشی نخواهد داشت تا به آن ببالد. در این صورت است که زمینه‌های پذیرش هویت‌های بیگانه با خویش یا فرهنگ‌های دیگری را خواهد یافت و این نقطه آغاز تحولات فرهنگی و سرگشتگی هویت‌هاست. از این‌رو هویت فرهنگی همیشه مسئله‌ای بوده است که درحالات و شرایط مختلف در انسان‌ها و جوامع مورد تهدید و مخاطره قرار گرفته است. گاهی هویت یک جامعه با توجه به فضای نامناسب فرهنگی، سیاسی، اجتماعی و یا اقتصادی که در آن قرار دارد، تهدید می‌شود تا جایی که به مرز انزجار از فرهنگ و هویت خودی رسیده و از درون تهی می‌شود، از این‌رو و به ناچار، برای نجات خود الگوهای فرهنگی اجتماعی خویش را در بیرون از مرزها و حیطه خود جستجو می‌کند و به تدریج باورهای فرهنگی خود را از دست داده و جاذبه‌های فرهنگ بیگانه به او هویت می‌بخشد.

(میکل؛ ۱۳۸۱: ۱۸۷) با توجه به همین نکته است که استثمارگران کوشیده‌اند تا استقلال و باور به هویت فردی و جمعی میزبانان‌شان را متزلزل کنند و اندک اندک هویت دیگری را جایگزین کنند که حاصلش با منافع آنان در تضاد و تعارض قرار نگیرد. استقلال هویتی - فرهنگی به معنی درک صحیح از عناصر مختلف تشکیل دهنده هویت فرهنگی یک جامعه و کنشی خودآگاه در برابر سایر فرهنگ‌هاست به نوعی که اصالت‌ها و ارزش‌های فرهنگ خودی را حفظ کرده و پشتوانه حیات جمعی قرار می‌دهد و موجب می‌شود افراد آن جامعه در مقابله با سایر فرهنگ‌ها احساس وادادگی و سرسپردگی نکرده و در عین حفظ اصول هویت مستقل خویش با سایر فرهنگ‌ها به تعاملی دو سویه روی آورد. (جمعی از نویسندگان؛ ۱۳۸۶: ۱۰۷)

امام خمینی (س) از آغاز مبارزات بر این حقیقت پای می‌فشردند که از خود بیگانگی و مرعوب شدن در برابر تبلیغات بیگانگان موجب نفی هویت جمعی می‌شود و مرعوب شدن در برابر فرهنگ وارداتی زمینه فقدان استقلال در موضوعات دیگر را نیز شامل می‌شود. از دیدگاه ایشان بزرگترین مؤلفه‌ای که می‌تواند جامعه‌ای بزرگ از انسان‌ها را با هویتی واحد گرد هم آورد و تمایزات موهوم میان آنان را شکسته و نابود سازد، مؤلفه باور و اعتقادات دینی است. امام می‌فرماید: "هیچ ملتی نمی‌تواند استقلال پیدا بکند آلا اینکه خودش، خودش را بفهمد. مادامی که ملت‌ها خودشان را گم کردند و دیگران را به جای خودشان نشانند، استقلال نمی‌توانند پیدا کنند. کمال تأسف است که کشور ما که حقوق اسلامی و قضای اسلامی و فرهنگ اسلامی دارد، این فرهنگ را، این حقوق را نادیده گرفته است و دنبال غرب رفته است. همچو غرب در نظر یک قشری از این ملت جلوه کرده است که گمان می‌کنند غیر از غرب هیچ خبری در هیچ جا نیست. و این وابستگی فکری، وابستگی عقلی، وابستگی مغزی به خارج، منشأ اکثر بدبختی‌های ملت‌هاست و ملت ماست." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۲: ۴)

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

۲-۳-۱- استقلال اقتصادی:

اقتصاد و معیشت از اساسی‌ترین بنیادهای حیات دنیایی اوست. این مسئله به قدری حساس و پر اهمیت است که می‌توان از آن به عنوان یکی از بزرگترین اسباب حفظ استقلال یا ابزار ایجاد و بقای وابستگی به بیگانگان یاد کرد. دانشمندان علم اقتصاد "استقلال اقتصادی" را به معنای رسیدن به مرحله خودکفایی در تأمین نیازهای اساسی تا مرز جلوگیری از تسلط بیگانگان بر اقتصاد داخلی دانسته‌اند. (معاونت سیاسی سپاه؛ ۱۳۷۸: ۴۳) بر این اساس کشوری که از سویی در تأمین نیازهای اساسی خویش ناتوان بوده و از سوی دیگر بازارش را قدرتهای برتر اقتصادی اداره می‌کنند به لحاظ اقتصادی کشوری وابسته به شمار خواهد رفت. بی‌تردید نیازمندی، همواره با نوعی وابستگی به عامل رفع نیاز، همراه است و این تلازم راز اهمیت و ضرورت استقلال اقتصادی را روشن می‌کند چرا که نیازمندی اقتصادی در تأمین نیازهای اساسی همواره موجب می‌شود که شریان اقتصادی جوامع در اختیار آنانی قرار بگیرد که آن نیازها را تأمین می‌کنند و ناگفته پیداست که قدرتهای بیگانه پیش و بیش از آن که به رفع نیازهای واقعی و اساسی کشورهای نیازمند بیندیشند به تأمین منافع مختلف خویش به ویژه منافع اقتصادی‌شان فکر می‌کنند. (گولد؛ ۱۳۷۶: ۱۷۵) از سوی دیگر کار به این قدر نیز پایان نمی‌پذیرد و وابستگی اقتصادی راه را برای رشد انواع وابستگی‌های دیگر باز می‌کند به گونه‌ای که می‌توان گفت نیازمندی و وابستگی اقتصادی، وابستگی هویتی- فرهنگی را دامن زده و وابستگی‌های سیاسی و نظامی را نیز موجب می‌شود. از سوی دیگر چون وسعت دامنه وابستگی با وسعت تأمین منافع مختلف قدرتهای مزبور رابطه مستقیم دارد، همیشه می‌کوشند تا میزان و گستره انواع وابستگی‌های ملت یا کشور نیازمند را به شکلی روزافزون توسعه دهند و از حرکت‌هایی که موجب قطع وابستگی و در نتیجه پایان تأمین منافع آنان از قبیل وابستگی مزبور شود، ممانعت به عمل آورند و بدین ترتیب است که وابستگی اقتصادی به نفی و تحدید آزادی حقیقی جوامع وابسته نیز منتهی می‌شود. (معاونت سیاسی سپاه؛ ۱۳۷۸: ۹۷) از این روی برای هر ملتی که آرزو دارد با درک هویت خویش و خودباوری و خودآگاهی، آزادانه و کریمانه زندگی کند ضروری است که راه‌های وابستگی اقتصادی به قدرتهای سلطه‌جو را ببندد و با تکیه بر منابع طبیعی و انسانی خویش نیازهای اساسی‌اش را به دست خویش فراهم آورد.

معنای استقلال اقتصادی، خودکفایی در تمام شئون مختلف اقتصادی نیست چرا که چنین چیزی در دنیای امروز شدنی نیست. معنای صحیح استقلال اقتصادی آن است که یک کشور در تأمین نیازهای اساسی مانند خوراک، پوشاک، مسکن، بهداشت و درمان و ... به حدی از خود بسنده‌گی برسد که امکان تسلط دیگر قدرتها را از بین ببرد. تعامل دو یا چند جانبه اقتصادی با حفظ استقلال تمام کشورها به معنای وابستگی نیست بلکه وابستگی نوع تعاملی است که مقدرات یک کشور را از طریق امکان رفع نیاز در اختیار قدرت تأمین کننده نیاز قرار دهد. امام خمینی (س) در طول سالهای مبارزه و روشنگری، بر وابستگی شدید مملکت به قدرتهای بیگانه اشاره می‌کردند و با ذکر مفاسد و سوء تدبیرهای پهلوی و وابستگی روز افزونی که در پی ضعف‌های فراوان آنان رخ نموده بود نسبت به اسارت کشور در دست آن قدرتها و به یغما رفتن منابع اصیل ثروت مردم واکنش نشان می‌دادند.

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

از منظر امام خمینی (س) ایران و ملت ایران می‌بایست با تکیه بر منابع طبیعی کشور و با باور به توانایی‌های خویش و یاری خدای بزرگ، خود را در تأمین نیازهای اساسی و ارزاق عمومی کشور به مرز خودکفایی برساند. از نگاه ایشان کشوری که در نیازهای اساسی و ارزاق عمومی‌اش وابسته به دیگران باشد خواسته یا ناخواسته به لحاظ سیاسی و فرهنگی نیز به اسارت آنها در خواهد آمد. امام خمینی: "اگر چنانچه ما احتیاج داشته باشیم در ارزاق مان به خارج، این وابستگی برای ما اسباب این می‌شود که در امور سیاسی هم وابسته باشیم. و ما باید وابستگی مان را از اجانب و غرب و شرق قطع کنیم. اگر ما بخواهیم که مملکت مان یک مملکت مستقل آزاد مال خودمان باشد، باید در این اموری که مربوط به اقتصاد است، مربوط به فرهنگ است، مربوط به امور دیگر کشور است، خودمان فعالیت کنیم، و ننشینیم دیگران انجام بدهند." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۱۰: ۲۵۰)

۴-۱- پیش شرطهای استقلال:

۴-۱-۱- **تعلیم و تربیت نیروی انسانی:** برای کسب و حفظ استقلال همه جانبه کشور می‌باید نیروی انسانی مناسبی تربیت شود که هویت ایرانی- اسلامی خویش را به خوبی شناخته و به توانمندی‌های خویش ایمان آورده باشد و در عین حال که از برترین پیشرفتهای عملی و دستاوردهای روز دنیا بهره می‌برد مرعوب صنعت یا رشد تکنولوژی در دنیا نشده و بکوشد تا کشور خود را از وابستگی‌های مختلف برهاند.

۴-۱-۲- **توسعه مراکز علمی و تحقیقاتی:** ملتی که هویت خویش را باور کرده باشد و به توانایی‌های علمی و عملی خویش ایمان بیاورد می‌تواند با تکیه بر علم و تحقیق و پژوهش راه دشوار پیشرفت و استقلال را هموار کند. امام خمینی (س) توسعه مراکز علمی، تحقیقاتی را برای وصول به خودکفایی علمی و عملی و بهره‌مندی از استعدادهای نهفته کشور ضروری می‌دانند. (معاونت سیاسی سپاه؛ ۱۳۷۸: ۱۰۸)

۴-۱-۳- **عزم ملی، اعتماد به نفس و تحمل سختی‌ها:** مسیر کسب استقلال در جمیع شئون آن مسیر آسانی نخواهد بود چرا که منافع مختلف قدرتهای استثمارگر موانع متعددی را فرا روی ملتی که استقلال و آزادی خویش را مطالبه می‌کند به وجود خواهد آورد. عبور از این مرحله نیازمند عزم و تصمیم آحاد مردم و باور به توانمندی‌های داخلی و صبوری در برابر راه دشواریهاست. از دیدگاه امام خمینی بزرگترین مؤلفه ای که می‌تواند جامعه ای بزرگ از انسانها را با هویتی واحد گرد هم آورد و تمایزات موهوم میان آنان را شکسته و نابود سازد، مؤلفه باور و اعتقادات دینی است. تعالیم اسلامی از سویی مرزهای مختلف سیاسی، نژادی و زبانی را در می‌نوردد و از آنها فراتر می‌رود. (معاونت سیاسی سپاه؛ ۱۳۷۸: ۱۵۰)

۴-۱-۴- **وحدت و عوامل مذهبی:** تفرقه و از هم گسیختگی، عزم ملی را هدف می‌گیرد و جامعه را به مجموعه‌ای از "تن‌ها"یی بدل می‌کند که تنها مانده و همواره به منافع شخصی یا دست بالا منافع گروهی و صنفی خویش نظر می‌کنند. از این روی هر قدر وحدت و انسجام جامعه بیشتر حفظ شود زمینه رشد اقتصادی و استقلال همه جانبه نیز بیش از پیش تأمین خواهد شد. (محمدحسن مخبر. سایت جماران) افزون بر این که باور به اسلام و قران وابستگی مسلمانان در چنگ غیر مسلمانان را ممنوع و مطرود دانسته است وقاعده نفی سبیل که منبعث از ایه

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

شریفه لن يجعل الله الكافرين على المومنين سبيلا كه يعنى خداوند راهى را براى كافران براى نفوذواستيلاى برمومنان قرار نداده است، انگيزه مضاعفى براى كسب و حفظ استقلال خواهد بود. ۵-۴-۱- سياستگزارى ها و قوانين: سياستهاى اتخاذ شده توسط مسئولين و قوانين برآمده از آن اگر بر مبنای تعاليم اسلامى بوده و با تدبير و خرد و تكيه بر دانش و تجربه وضع شود مى تواند راه نيل به خودكفايى و استقلال را در تمام شئون هموار كند.

فصل دوم: آزادى در اندیشه امام :

۱-۲- مقدمه:

در اسلام به آزادى عقیده تاييد شده است، زيرا از يك سو انتخاب عقیده در فضاى آزاد و به دور از اجبار و اكراه، امكان پذير است و از سوى ديگر، نماياندن اندیشه منطقى و عرضه برهان قوى، در فضاى آزاد و هنگام وجود آزادى بيان ميسر است. از نظر امام خمينى(س) آزادى امر واضحى است كه نيازى به تعريف ندارد، لذا ايشان فرمودند: " آزادى يك مسئله اى نيست كه تعريف داشته باشد. مردم عقیده شان آزاد است. كسى الزامشان نمى كند كه شما بايد حتماً اين عقیده را داشته باشيد. كسى الزام به شما نمى كند كه حتماً بايد اين راه را برويد. كسى الزام به شما نمى كند كه بايد اين را انتخاب كنى. كسى الزامتان نمى كند كه در كجا مسكن داشته باشى، يا در آنجا چه شغلى را انتخاب كنى، آزادى يك چيز واضحى است." (صحيفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۱۰: ۹۴)

بر اساس اندیشه امام خمينى(س) آزادى عطيه اى الهى است و اسلام آن را امرى فطرى مى داند و در اوج شكل گيرى نهضت اسلامى ايران بزرگ ترين جرم شاه را سلب آزادى هاى اجتماعى دانسته و چنان شفاف و آزاد انديشانه از آن سخن مى گویند: « اين چه وضعى است كه در ايران هست؟ اين چه آزادى است كه اعطا فرموده اند آزادى را؟! مگر آزادى اعطا شدنى است؟! خود اين كلمه جرم است. كلمه اينكه «اعطا كرديم آزادى را» اين جرم است. آزادى مال مردم هست، قانون آزادى داده، خدا آزادى داده به مردم، اسلام آزادى داده، قانون اساسى آزادى داده به مردم. «اعطا كرديم» چه غلطى است؟ به تو چه كه اعطا بكنى؟ تو چه كاره هستى اصلش؟ «اعطا كرديم آزادى را بر مردم!» آزادى اعطايى اين است كه مى بينيد. آزادى اعطايى كه آزادى - حقيقتاً - نيست، اين است كه مى بينيد. براى اين است كه مردم را اغفال كنند.» (صحيفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۳: ۴۰۷)

امام(س) در خصوص آزادى عقیده چنين فرمود: « اسلام بيش از هر دينى و بيش از هر مسلكى به اقليتهای مذهبي آزادى داده است. آنان نيز بايد از حقوق طبيعى خودشان كه خداوند براى همه انسانها قرار داده است، بهره مند شوند. ما به بهترين وجه از آنان نگهدارى مى كنيم. در جمهورى اسلامى كمونيستها نيز در بيان عقايد خود آزادند ...» (صحيفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۴: ۳۶۳)

اندیشه انسان از طريق قلم و نوشتن هم به ديگران منتقل مى شود. اگر تفكر و اندیشه آزاد است، قلم نيز بايد در چارچوب شرع و منافع ملي، آزاد باشد. اسلام نه تنها محدود كننده چنين آزادى نيست، بلكه تشويق كننده آن است. امام خمينى در اين باره مى فرمايد: " شما روزنامه ها را كه مى خوانيد مى بينيد كه در روزنامه ها زياد اين به چشمتان مى خورد كه اين به آن بد مى گويد، آن به اين. حالا كه قلم آزاد شد بايد اين طور باشد كه هر كس به

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پاپی پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

دیگری هر چه دلش بخواهد بد بگوید و هر کس به دیگری یا کاری بکنند که این مملکت از نظم بیرون برود، از نظام بیرون برود. این معنای آزادی است؟ آن آزادی که در ممالک که ما را می‌خواهند بخورند هست، این طوری است؟ اگر این طور بود، انسجام پیدا نمی‌کردند. این ترقیات را پیدا نمی‌کردند. آنها با اسم آزادی که در این مغز این جوانها می‌اندازند، با اسم آزادی می‌خواهند شما را تحت حمایت خودشان قرار بدهند و آزادی را از شما سلب بکنند." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۹: ۴۹۵)

اسلام آزادی را حق همه مردم می‌شمارد و آن را موجب رشد و تکامل انسان‌ها می‌داند و حد آن را مرزهای الهی ذکر کرده است. بدیهی است که این بایدها و نیایدهای الهی هرگز مخل آزادی نیست، بلکه ضامن و تامین کننده آزادی است. در جامعه‌ای که قانون حاکم نیست، افراد آن دست خوش هوا و هوس و قدرت دیگران خواهند بود و هرج و مرج به وجود خواهد آمد و در این صورت هیچ کس آزاد نیست. پس با بودن قانون الهی همگان در حدود آن آزادند. چرا که در چنین جامعه‌ای هیچ کس نمی‌تواند توطئه کند و از فضای آزادی سوء استفاده کنند. امام در این خصوص فرمود: "یک ملتی حق دارد که کسی که بخواهد ملتش را به تباهی بکشد و توطئه کند و باز همان مسائل سابق را برای او پیش بیاورد، از آن جلوگیری بکند. و آلا ملت ما طرفدار آزادی است. طرفدار همه جور آزادی است. و لکن طرفدار توطئه نیست. طرفدار تباهی نیست." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۱: ۱۳۱) امام در جای دیگر می‌فرماید: "ما هیچ گاه آزادی آنها (مارکسیست‌ها) را سلب نکرده و به آنها لطمه وارد نیاورده‌ایم. هر کس آزاد است که اظهار عقیده کند و برای توطئه کردن آزاد نیست." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۷: ۳۷۱) امام آزادی غربی را رد می‌کند، آن را موجب تباهی و انحراف جوانان می‌داند. ایشان حدود آزادی را عدم مخالفت با شرع، عفت عمومی، مصالح کشور و مسیر ملت می‌دانست و وظیفه آحاد مردم مسلمان را نیز در برابر آزادی‌های غیر شرعی و قانونی بیان کرد و در این خصوص فرمود: "آزادی به شکل غربی آن، که موجب تباهی جوانان و دختران و پسران می‌شود، از نظر اسلام و عقل محکوم است. و تبلیغات و مقالات و سخنرانیها و کتب و مجلات بر خلاف اسلام و عفت عمومی و مصالح کشور حرام است. و بر همه ما و همه مسلمانان جلوگیری از آنها واجب است و از آزادیهای مخرب باید جلوگیری شود. و از آنچه در نظر شرع حرام و آنچه بر خلاف مسیر ملت و کشور اسلامی و مخالف با حیثیت جمهوری اسلامی است به طور قاطع اگر جلوگیری نشود، همه مسئول می‌باشند."

(صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۲۲: ۴۳۵) امام در مورد اخلاق و سنت‌های انسانی در تشریح اوضاع آینده ایران، بر آزادی‌های مقید به شئون جامعه تأکید دارند و می‌گویند: "ما موافق رژیم آزادیهای کامل هستیم. باید حدود رژیم آینده ایران، همان گونه که برای کلیه دولتهای متکی به مردم مطرح است، منافع مجموع جامعه را دربرگیرد و همچنین باید به شئون جامعه ایرانی مقید بوده باشد، زیرا عرضه یک جامعه غیر محدود، دستبرد به شرف مردان و زنان آن می‌باشد." (سایت موسسه نشر آثار امام خمینی)

امام خمینی آزادی را در حدود قانون می‌داند و معتقد است: آزادی معنایش این نیست که بنشینید بر خلاف اسلام صحبت کنید، آزادی در حدود قانون است. دین کشور ما اسلام است، آزادی در حدود این است که به اسلام ضرر نخورد. قانون اساسی ما دین را اسلام می‌داند. هر مکتبی دیگه خودش را نسبت به آزادی دارد و آزادی لیبرالی با

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

آزادی در اندیشه اسلامی تفاوت دارد. آزادی یک تعریف کلی دارد که همه اختلافها از همین کلیت آن به وجود آمده است. (سایت موسسه نشر آثار امام خمینی)

دیدگاه امام خمینی درباره آزادی در سهولت تبیین استراتژی نظام در خصوص آزادی، حقوق مردم و شیوه مردم سالارانه حکومت بسیار مؤثر است. (تبیان؛ ۱۳۸۶: ۲۸۰)

۲-۲- تعریف آزادی از نظر امام :

امام خمینی (ره) درباره تعریف آزادی می گوید: "آزادی یک مسئله‌ای نیست که تعریف داشته باشد. مردم عقیده‌اشان آزاد است. کسی الزامشان نمی کند که شما باید حتما این عقیده را داشته باشید. کسی الزام به شما نمی کند که باید این را انتخاب کنی. الزامتان نمی کند که در کجا مسکن داشته باشی، یا در آنجا چه شغلی را انتخاب کنی. آزادی یک چیز واضحی است." (تبیان؛ ۱۳۸۶: ۲۶۹)

۲-۳- آزادی در حدود قانون:

ایشان آزادی را در حدود قانون می داند و معتقد است: "آزادی معنایش این نیست که بنشینید بر خلاف اسلام صحبت کنید، آزادی در حدود قانون است. دین کشور ما اسلام است، آزادی در حدود این است که به اسلام ضرر نخورد. قانون اساسی ما دین را اسلام می داند." (تبیان؛ ۱۳۸۶: ۲۵۰)

۲-۴- فطری بودن آزادی:

امام بر فطری بودن آزادی باور دارند و می گوید: "یکی از بنیادهای اسلام، آزادی است. انسان واقعی ملت مسلمان، فطرتا یک انسان آزاد شده است. قرآن کریم آزادی و استقلال را توصیه کرده و ما همه تابع قرآن و موازین اسلام و قواعد اسلام هستیم. باید بدانید که با اسلام می توانید مستقل و آزاد باشید. قرآن شما را آزاد قرار داده و استقلال شما را بیمه کرده است." (تبیان؛ ۱۳۸۶: ۱۳۰)

۲-۵- آزادی موهبتی خدادادی:

ایشان آزادی را موهبتی خدادادی برای بشر می داند و معتقد است: "امروز خداوند بر ما منت گذاشت و آزادی را نصیب ما کرد همه آزادانه مسائل خود را طرح می کنیم و ما به این فضا احتیاج داریم. آزادی بزرگترین موهبت الهی است که الان ملت ما از آن برخوردار است. آزادانه شما اینجا آمده‌اید که قبلا نمی توانستید". امام، آزادی را نعمت الهی می داند که نصیب ملت ایران شده و می گوید: "اینهایی که می گویند چه شد، نه اینکه ندانند چه شد، می دانند که کاری شده است که دست اربابها را کوتاه کرده، می دانند معجزه‌ای در این خصوص شده، آزادی، بهترین نعمتی است که خدا برای شما قرار داده است. این آزادی الان برای ما یک نعمت است که باید قدرش را بدانیم و همه با هم حفظ کنیم. این نعمتی که خدا داده شکر کنیم." (سایت الف)

۲-۶- وجوه آزادی از دیدگاه امام خمینی:

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

در اندیشه سیاسی امام خمینی(ره) باید آزادی در چارچوب حقوق و حدود، در همه وجوه آن فراهم شود تا جامعه مطلوب تحقق یابد؛ آزادی عقیده، آزادی اقلیتهای مذهبی، آزادی احزاب، آزادی مطبوعات، آزادی زنان و آزادی انتخابات و... از جمله وجوه مختلف آزادی است که امام خمینی(ره) در بیانات خود به مناسبتهای مختلف سخنانی را درباره آنها ایراد می فرمودند.

۱-۶-۲- آزادی عقیده:

امام خمینی درباره آزادی عقیده می فرمایند: "در جامعه ای که به فکر استمرار آن هستیم مارکسیستها در بیان مطلب خود آزاد خواهند بود، زیرا ما اطمینان داریم که اسلام دربردارنده پاسخ به نیازهای مردم است ایمان و اعتقاد ما قادر است که با ایدئولوژی آنها مقابله کند... هر کس آزاد است اظهار عقیده کند، ولی برای توطئه آزاد نیست". (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۰: ۲۴۷)

۲-۶-۲- آزادی اقلیتهای مذهبی:

از نظر امام خمینی(ره)، اقلیتهای مذهبی در حکومت اسلامی، آزادی انجام فرایض مذهبی را دارند. اقلیتهای مذهبی می توانند به طور آزادانه به اعمال مذهبی خود بپردازند. ایشان درباره این موضوع می فرمایند: "تمام اقلیتهای مذهبی در حکومت اسلامی می توانند به کلیه فرایض مذهب خود آزادانه عمل نمایند". از نگاه امام خمینی(ره) اقلیتهای مذهبی می توانند اظهار عقیده کنند، اما نباید از این آزادی عقیده بهره برداری سوء نمایند. امام(ره) در پاسخ به سؤالی درباره آزادی عقیده برای اقلیتهای مذهبی می فرمایند: "در حکومت اسلامی، همه افراد دارای آزادی در هر گونه عقیده هستند و لیکن آزادی خرابکاری را ندارند".

۳-۶-۲- آزادی احزاب انجمنها و تشکيل اجتماعات:

امروزه دیدگاههای متعددی درباره آزادی احزاب، در جامعه سیاسی ایران وجود دارد، برخی آزادی بی قید و بند برای احزاب را باور داشته و به دنبال شکل گیری آن هستند، برخی دیگر با انکار اصل حزب در جامعه اسلامی، به مخالفت با شکل گیری احزاب پرداخته اند. گروه دیگری که به نظر می رسد دیدگاه معتدل و قابل اجرایی را پذیرفته اند بر این باور هستند که آزادی احزاب در چارچوب قانون است. از نظر امام خمینی(ره) اصل آزادی گروه بندی سیاسی- اجتماعی و احزاب در چارچوب قانون رسمیت داشته و تا زمانی که به اقداماتی از قبیل توطئه و یا جاسوسی دست نزنند، می توانند به فعالیت سیاسی- اجتماعی بپردازند. (سایت جماران)

۴-۶-۲- آزادی مطبوعات:

امام خمینی(ره) برای مطبوعات نقش ویژه ای قائل شده اند و مطبوعات را برای برپایی جامعه ضروری می دانند. "مطبوعات در نشر همه عقاید و واقعیات آزادند". از دیدگاه امام، مطبوعات باید در خدمت کشور باشند، با این هدف که آرزوها و آمال ملت را منعکس کنند و افراد جامعه را در جهت اهداف والاتر تربیت نمایند. باید مطبوعات در

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

خدمت کشور باشند، نه بر ضد انقلاب کشور. مطبوعاتی که بر ضد انقلاب کشور هستند، اینها خائن هستند. مطبوعات باید منعکس کننده آمل و آرزوی ملت باشند".... (سایت الف)

۵-۶-۲- آزادی زنان:

امام(ره) در جواب سؤال خبرنگاران خارجی "نقش زن در حکومت اسلامی آینده چیست؟" می فرمایند: "زنان آزاد هستند در بسیاری از امور شرکت کنند. آزادی به معنای واقعی، نه آن طور که شاه می خواست". از دیدگاه امام(ره) زن در جامعه اسلامی دارای آزادی و احترام فوق العاده ای است که هیچ یک از مکاتب بشری این را به زن اعطا نکرده است. "اسلام می خواهد شخصیت زن را حفظ کند و از او انسانی جدی و کارآمد بسازد... احترام و آزادی که اسلام به زن داده است، هیچ قانون و مکتبی نداده است". (سایت خبرآزاد)

۶-۶-۲- آزادی انتخابات:

امام خمینی(ره) در طول حیات خود از نخستین انتخابات تا آخرین انتخابات پیوسته بر آزادی کامل و همه جانبه در انتخابات که سلامت ماهیت نظام به آن بسته می باشد تأکید نموده اند: "مردم در دادن رأی به اشخاص واجد شرایط آزاد هستند و هیچ کس را حق الزام کسی نیست". (سایت خبرآزاد)

۷-۲- برگزیده سخنان امام پیرامون آزادی:

در ادامه بازهم به سخنان امام خمینی در خصوص آزادی اشاره می شود که ایشان در چارچوب دین اسلام و شرعیات و اصول دین مبین و هماهنگ بانیزهای روز جامعه و منطبق با شرایط داخلی و جهانی مطالب مهمی را بیان میکنند.

- * آزادی یک نعمت بزرگ الهی است .
- * ما مصائب را به خاطر رسیدن ملتمان به آزادی و استقلال تحمل خواهیم کرد .
- * آزادی یک امانت الهی است که خداوند نصیب ما کرد . (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۴: ۲۱۶)
- * آزادی را اسلام به ما داد، قدر این آزادی را بدانید و قدر این اسلام را بدانید .
- * اول مرتبه تمدن، آزادی ملت است .
- * باید ما همه بیدار باشیم، متوجه باشیم به این که از آزادی سوء استفاده نکنیم .
- * اسلام هم آزادی دارد، اما آزادی بی بند و باری نه. ما آزادی غربی نمی خواهیم .
- * اسلام یک دین مرفقی و دموکراسی به معنای واقعی است .
- * دموکراسی اسلام کامل تر از دموکراسی غرب است. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۲۱: ۱۴۹)
- * آزادی که در اسلام است در حدود قوانین اسلام است . (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۵: ۱۰۰)
- * آزادی صادراتی، آزادی است که بچه های ما را به فحشا کشاند . (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۸: ۴۰۲)
- * آزادی در حدود اسلام است، در حدود قانون است. تخلف از قانون نشود به خیال اینکه آزادی است .

ششمین کنگره اس‌کوی اسلامی ایرانی؛ تعمیق و تکمیل اس‌کوی پاپی شرف؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

* حفظ کنید حدود اسلام را، از آزادی‌ها سوءاستفاده نشود، آزادی در حدود اسلام است. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۵: ۳۰۳)

* قانون اسلام مسبب آزادی‌ها و دموکراسی حقیقی است و استقلال کشورها را نیز تضمین می‌کند .
* می‌خواهند آزادی شما را با آزادی سلب کنند، آزادی ناسالم در شما ایجاد کنند و آزادی حقیقی را از شما بگیرند .
* جلوی آزادی هرگز گرفته نشده است و نمی‌شود و مردم آزادند، الا آنجایی که بخواهند تباهی بکنند و بخواهند ملت را به عقب برانند. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۶: ۲۸۵)

* آزادی به شکل غربی آن که موجب تباهی جوانان و دختران و پسران می‌شود - از نظر اسلام و عقل محکوم است .
* آزادی که اسلام در آن نباشد نمی‌خواهیم . (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۰: ۲۷۸)
* از آزادی‌های مخرب باید جلوگیری شود . (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۱: ۲۰۰)
* انحطاط و سقوط بشر به علت سلب آزادی او و تسلیم در برابر سایر انسانهاست. (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۴: ۱۶۷)

۸-۲- مرزهای آزادی از دیدگاه امام :

متفکران برای این که از تجاوزها و به طور کلی بلندپروازی‌ها و خودخواهی‌های بی‌جای انسان جلوگیری نمایند حصار از قانون را دور این امیال و خواسته‌های سرکش ایجاد نموده‌اند، تا بدین نحو، تندروی‌های او را تعدیل نموده و مصالح عمومی را در پناه قانون محفوظ نگه دارند . در حال حاضر هیچ مکتبی قائل به آزادی مطلق نیست، چرا که آزادی مطلق نه مطلوب است و نه دست یافتنی . شهید باهنر در خصوص کسی که معتقد به آزادی مطلق است می‌گوید: "مثل چنین کسی بسان شخصی است که تصور می‌کند که اگر درختی را از ریشه بیرون آوریم آن را آزاد ساخته ایم، اما این آزادی به معنای سقوط و از بین رفتن آن است، اگر درخت ریشه اش در زمین باشد، اما موانع رشدش برداشته شود، با آفت‌هایی که ممکن است به آن ضرر برساند، مبارزه شود و به اندازه کافی تغذیه گردد، به او برای این که در مسیر تکاملی خود قرار گیرد، کمک شده است ؛ یعنی این درخت برای حرکت و رشد تکاملی اش آزاد است . اما اگر سنگی روی شاخه اش انداختیم، یا آن را آب ندادیم، اگر موانع ایجاد کردیم، ما با این کارمان از رخت سلب آزادی نموده ایم." (ضمیری؛ سایت معرفت)

از سوی دیگر اگر بنا باشد هر کس هر چه دلش خواست انجام دهد، این کار باعث به وجود آمدن تلاقی بین آزادی‌های افراد جامعه می‌گردد و طبیعت جامعه انسانی اقتضا می‌کند که آزادی‌های افراد محدود گردد تا همگی بتوانند از مواهب اجتماعی به طور عادلانه استفاده کنند، چرا که اگر برای آزادی حدی قائل نگردیم عملاً زمینه سوء استفاده از آزادی را فراهم نموده ایم و به عبارت دیگر، قائل نشدن حد برای آزادی مساوی است با ایجاد مانع برای آزادی دیگران . امام خمینی (ره) همیشه بر حفظ حدود آزادی تاکید می‌نمودند و حدی که ایشان برای آزادی مد نظر داشتند عبارت بود از، قرار داشتن در مدار قوانین و شریعت اسلام، و لذا تخلف از آن را جایز نمی‌دانستند و می‌فرمودند: "آزادی در اسلام در حدود اسلام است، در حدود قانون است، تخلف از آن نشود به خیال این که آزادی

ششمین کنگراس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

است. " (امام خمینی؛ ۱۳۸۱: ۱۷۱) حدودی را که ایشان برای آزادی قائل شده اند به دو دسته تقسیم می نمایم:

۱-۸-۲- نظم بخشی جامعه :

الف: آزادی باید عقلایی و در چارچوب قانون باشد :

امام بر این اعتقاد بودند که آزادی باید منطقی و بر طبق قانون باشد و می فرمودند: "گفته می شود که مردم آزادند، یعنی آزاد است انسان که بزند سر مردم را بشکنند؟! آزاد است که قانون شکنی بکند؟! آزاد است که بر خلاف مسیر ملت عمل بکند؟! آزاد است که توطئه بکند بر ضد ملت؟! اینها آزادی نیست، در حدود قوانین در حدود کارهای عقلایی آزاد است". (سایت حوزه)

ب: آزادی موجب هرج و مرج نشود:

نظم و آرامش در هر جامعه ای یکی از مهم ترین و اساسی ترین مسائل در قوام آن جامعه است، از این رو بر تمامی اعضای جامعه واجب است که از هر چه باعث اختلال در این نظام می گردد پرهیز کنند. متأسفانه برخی با درک نکردن معنای صحیح آزادی - خواسته یا ناخواسته - دست به اعمالی می زنند که باعث به هم خوردن نظامی می گردد که با خون هزاران شهید و جانباز برپاگشته است. امام خمینی در توصیه ای به چنین اشخاصی می فرمایند: "حالا که آزاد شدیم خودمان را به هرج و مرج بکشیم؟ حالا که آزاد هستیم به زیر دستان خودمان ظلم کنیم؟ حالا که آزاد هستیم، برخلاف نظامات اسلامی و برخلاف نظامات ملی عمل کنیم؟ هرج و مرج به پا کنیم؟ چون آزاد هستیم؟ تحت هیچ قاعده نباشیم تحت هیچ یک از قواعد اسلامی و ملی نباشیم؟ اگر این طور باشد آزادی را سلب کرده ایم". (سایت حوزه)

ج: آزادی منجر به توطئه علیه نظام نگردد:

با پیروزی انقلاب، امام (ره) ضمن اعلام حمایت از آزادی های مشروع مردم، همیشه بر این نکته تاکید می کردند که آزادی غیر از توطئه است، لذا هیچ کس حق ندارد به بهانه آزادی به توطئه علیه نظام و جامعه اسلامی بپردازد و خطاب به توطئه گران فرمودند: "آزادی غیر توطئه است، آزادی بیان است و هرچه می خواهند بگویند، توطئه نکنند این آدم کشها و توطئه گرها را دفن خواهیم کرد". چرا که اساساً هیچ نظامی حق توطئه بر ضد مصالح و امور خویش را به هیچ کس نمی دهد، در نظام اسلامی نیز مساله بدین نحو است و نمونه آن را می توان در برخورد رسول الله (ص) با یهودیان و مسیحیان مدینه جست و جو کرد که ایشان حقوق و آزادی ها و امتیازهای خاصی را برای آنها قائل شده بودند، اما هنگامی که یهودیان، با سوءاستفاده از آزادی های اعطایی رسول اکرم (ص) مشغول توطئه بر ضد کیان اسلام شده و به همکاری کفار قریش پرداخته و مقدمات حمله علیه مسلمانان را فراهم نمودند، در این جا بود که رسول الله (ص) با مطلع شدن این مساله، دستور سرکوب آنها را صادر نمودند، چرا که دیگر این جا مساله آزادی مطرح نبود، بلکه توطئه علیه امت و کیان اسلام بود". (ضمیری؛ سایت معرفت)

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

۲-۸-۲- پایبندی به دین :

امام خمینی همیشه بر آن بودند که جامعه را با تعالیم والای اسلامی منطبق ساخته و گامی به سوی تشکیل حکومت اسلامی، به معنای واقعی آن بردارند و لذا نگاه ایشان به آزادی از این منظر بود و طبعاً از این منظر آزادی نیز دارای حدودی است که ما در ذیل به برخی از آنها اشاره می کنیم :

الف: آزادی بهانه ای جهت اهانت به مقدسات نگردد :

از نگاه لیبرالیسم هیچ امر مقدسی وجود ندارد، لذا آنها از هر گونه امر مقدسی تقدس زدایی می نمایند، و فهم و عقل خود را از هر چیز برتر دانسته، و بر همین اساس نه تنها از اندیشه های ارسطو و ارباب کلیسا، بلکه از هر گونه اعتقاد دینی ای تقدس زدایی نموده اند . اما از دیدگاه اسلام هر آنچه بتواند انسان را به کمال برساند مقدس تلقی شده و دفاع از آن و حفظ حریم آن بر همگان واجب می باشد، و لذا امام خمینی (ره) می فرمایند: «مطبوعات آزادند مطالب بنویسند، اما آزاد هستند که اهانت به مثلاً مقدسات مردم بکنند؟ (سایت حوزه)

ب: آزادی نباید منجر به فساد گردد :

مهم ترین هدف آزادی از منظر اسلام رشد و تعالی انسان و نیل او به کمال می باشد، این امر مسلماً با ترویج فساد در جامعه در تضاد است، زیرا اساساً فساد باعث رشد و تعالی بعد حیوانی انسان می گردد و بر همین اساس بود که امام (ره) فرمودند: "ما آزادی فساد نمی دهیم" و خطاب به کسانی که بی بند و باری را آزادی می پنداشتند فرمودند: "شما بی بند و باری را آزادی می دانید، شما فساد اخلاق را آزادی می دانید، شما فحشا را آزادی می دانید، . . البته آزادی که منتهی می شود به فساد، آزادی که منتهی می شود به تباهی ملت، به تباهی کشور، آن را نمی توانیم بدهیم". (مخبر؛سایت جماران)

"اینهایی که فریاد از آزادی می زنند... اینها همان دموکراتیک غربی می خواهند، آزادی غربی را می خواهند یعنی بی بندوباری.

آزادی در حدود قانون است... آزاد نیستیم که فساد بکنیم. اسلام از فسادها جلوگیری کرده." (مخبر؛سایت جماران)
"ما اسلام می خواستیم، اسلام هم آزادی دارد اما آزادی بی بندوباری نه، آزادی غربی، نمی خواهیم، بی بندوباری است او.

چاپ آگهی های توریستی به مکان هایی که معروف به فساد و بی بندوباری است در روزنامه ها و مجلات، چاپ عکس های رقص، گزارش نویسی های مبتذل برخی از مجلات به اسم تهیه گزارش از وضعیت فرهنگی و نقل الفاظ سخیف دختران و پسران در مصاحبه ها و گزارش ها و چاپ عکس های مهیج و موارد بسیار دیگر که در مطبوعات مشاهده می شود نشان دهنده این است که از آزادی کمال سوء استفاده شده است". (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج ۱۲: ۳۲۸)
امام خمینی قدس سره وظیفه مطبوعات را «خدمت برای کشور» می دانند و ورود مطبوعات و رسانه ها را در این زمینه حرکتی در خلاف خدمت برای کشور می دانند. «مطبوعات، سینما... اینها برای خدمت به یک کشور است... نه این که هر کس پاشود و یک مجله ای درست کند و هرچه دلش بخواهد در آن باشد و هر عکسی بهتر مشتری داشته

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

باشد توی آن بیندازد. عکس‌های مهیج، عکس‌های مهووع در آن بیندازد که مشتری‌هایش زیاد بشود. آن وقت اسمش مطبوعات است.

۹-۲- تفاوت آزادی و توطئه در نظر امام :

این جملات امام خمینی قدس سره که وقتی دیدند آزادند، توطئه‌ها شروع شد، توطئه قلمی... ، «آزادی بیان هست ولی آزادی توطئه و آزادی فسادکاری نیست. معنی آزادی این نیست که کسی بخواهد توطئه کند. در توطئه هم آزاد است؟! نه در توطئه آزاد نیست.» (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج: ۱۸؛ ۲۳۳)

و دهها جمله نظیر این جملات، همه بر دو مطلب اساسی دلالت می‌کنند: اول این که، در فضای باز و آزاد، توطئه‌ها نیز شروع می‌شود. دوم این که، باید از هرگونه توطئه جلوگیری شود. از دیدگاه امام، سهل‌انگاری در این زمینه برای خوشایند غرب، جایز نیست. امکان ندارد اجازه دهید در یک چنین محیط اسلامی، برای این که شرق و غرب خوششان بیاید سهل‌انگاری شود. آزادی‌ای که صحیح است و برای اسلام و کشور مضر نباشد. از اول بوده... خداوند به شما کمک کند تا توطئه گرها را به سزای اعمالشان برسانید. این سخنان که در دیدار با جمعی از سربازان گمنام «اطلاعات سپاه» ایراد شده است، شناسایی و برخورد با توطئه توسط مطبوعات را منحصر در دستگاه فرهنگی نمی‌داند، بلکه دستگاه‌های امنیتی کشور را نیز موظف به برخورد با توطئه در هر لباس و به هر عنوان می‌نماید. (سایت حوزه)

۱۰-۲- رعایت حدود آزادی در مطبوعات :

امام خمینی هر حرکتی برخلاف این نظام را به عنوان «آزادی» رد می‌نماید و آن را از مصادیق توطئه می‌شمرد. «قلم آزاد است مسائل را بنویسد لکن نه این که توطئه برضد انقلاب بکند.» و حرمت آزادی قلم تا آنجاست که مصالح کشور و انقلاب را در نظر بگیرد. آزادی قلم و آزادی بیان معنایش این نیست که کسی برضد مصلحت کشور، قلمش آزاد است که بنویسد، برخلاف انقلابی که مردم خون پایش داده‌اند بنویسد... برای مطبوعاتی، احترام قائل هستیم که بفهمد آزادی بیان و آزادی قلم یعنی چه. باید مطبوعات در خدمت کشور باشند، نه برضد انقلاب کشور. مطبوعاتی که برضد انقلاب کشور هستند، اینها خائن هستند. و این ضدیت و خیانت، همان توطئه‌ای است که گاهی نشانه آن به این شکل است. ما از بعضی مطبوعات توطئه می‌فهمیم برای این که می‌بینیم که مسائلی که به ضد انقلاب است با آب و تاب و با تفسیر و طول می‌نویسند (و) مسائلی (را) که وفق انقلاب است یا نمی‌نویسند یا با اشاره رد می‌شوند. این طور مطبوعات مورد قبول ملت نیست. "بزرگنمایی نقاط ضعف جمهوری اسلامی ایران، نیز از موارد تضعیف نظام است که از نظرگاه امام، قابل قبول نیست. "ما نباید خودمان به جان جمهوری اسلامی بیفتیم برای این که فرض کنید اعوجاجی در فلان جا واقع شده... حالا ما قلم به دست بگیریم و... به رخ جمهوری اسلامی بکشید." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸؛ ج: ۱؛ ۲۵۹)

باید روی موازین مطبوعاتی... رفتار کنند. آزادی معنایش این نیست که کسی برضد مصلحت کشور قلمش آزاد است... برخلاف انقلابی که مردم خون پایش داده‌اند بنویسد؛ همچو آزادی صحیح نیست. قلم آزاد است که مسائل را

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

بنویسد لکن نه این که توطئه بر ضد انقلاب بکند. «چارچوب «مصلح نظام» در آزادی احزاب و تشکل‌های سیاسی نیز باید مراعات شود «همه مردم آزادند، مگر حزبی که مخالف مصلحت مملکت باشد.» ضدیت با مصلحت نظام از طرق مختلف، قابل تشخیص است؛ بزرگنمایی مشکلات، زیر سؤال بردن ارگان‌ها و نهادهای اساسی انقلاب به اسم انتقاد، بازگویی تحلیل‌های مغرضانه و فرصت طلبانه رسانه‌های غربی به وسیله مطبوعات و احزاب داخلی و... از موارد ضدیت با نظام و مصلح آن است. " (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۲۱: ۳۹۰)

از نگاه امام، درج هر مطلب تفرقه افکنانه‌ای، توطئه‌آمیز است. "مطبوعات موظفند... از درج مقالاتی که مضر به انقلاب و موجب تفرقه می‌شود خودداری کنند که این خود توطئه محسوب می‌شود." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۸: ۲۹۹)

«همه این آقایانی که ادعای این را می‌کنند که ما طرفدار قانون هستیم... ملتزم باشند که اگر قانون بر خلاف رأی من هم بود خاضع... دیگر دعوایی پیش نمی‌آید، هیاهو پیش نمی‌آید. اگر بنا شد که یک جایی... دادستان بخواهد روی قوانین عمل بکند، بخواهیم بگوییم خیر ما دادستان را قبول نداریم، این معنای دیکتاتوری (است).» «جنجال بر علیه قوای موضعه قانون، موجب استقرار دیکتاتوری و به تباهی کشیده شدن است "دیکتاتوری همین است که نه به مجلس سرفرود آورد، نه به قوانین مجلس و نه به شورای نگهبان و نه به تأیید شورای نگهبان و نه به قوه قضاییه... بعد از آن که قانون وظیفه را معین کرد، هر کس بخواهد که برخلاف او عمل بکند، این یک دیکتاتوری است که به صورت مظلومانه حالا پیش آمده و بعد به صورت قاهرانه خواهد آمد و بعد این کشور را به تباهی خواهد کشید و این کشور وقتی به تباهی کشیده شد و این مردم متفرق شدند، این همان وظیفه‌ای است که برای ابرقدرت‌ها باید انجام بدهد، این آدم انجام داده... اگر من این نصیحت‌ها را می‌کنم... از هیاهو و جنجال دست بردارید. روزنامه‌ها از هیاهو و جنجال دست بردارند، قلم دارها از هیاهو و جنجال دست بردارند، نویسندگان دست بردارند، گوینده‌ها دست بردارند." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۵: ۱۴۰)

امام خمینی با توجه به نقش تأثیر گذاری تیترو روزنامه‌ها بر افکار و نیز نقش تیترو در هدایت به سوی واقعیت، از درج تیتروهای محرک و نامناسب منع می‌نمایند "مطبوعات موظفند از تیتروهایی که موجب تحریک... است خودداری کنند. ، یکی وقتی قلمی می‌خواهد مسأله‌ای را که کوچک است بزرگ کند، تیترو بزرگ بنویسد و هرچه دلش می‌خواهد بنویسد... که البته این غرض ورزی است." امام می‌فرماید: "اگر یک نفر... بخواهد به هم بزند این وحدت را، این معصیت خدا را کرده است." (صحیفه امام؛ ۱۳۷۸: ج ۱۹: ۱۱۷)

۱۱-۲- فرمان ۸ ماده ای امام؛ راهبرد آزادی های اساسی مردم در جمهوری اسلامی:

متن فرمان امام در تاریخ ۲۴ آذرماه ۱۳۶۱ به سران قوای سه گانه درباره حقوق اساسی مردم و حدود قانون بدین شرح است:

بسم الله الرحمن الرحيم

در تعقیب تذکر به لزوم اسلامی نمودن تمام ارگانهای دولتی بویژه دستگاههای قضایی و لزوم جانشین نمودن احکام الله در نظام جمهوری اسلامی به جای احکام طاغوتی رژیم جبار سابق، لازم است تذکراتی به جمیع متصدیان امور

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

داده شود. امید است ان شاء الله تعالی با تسریع در عمل، این تذکرات را مورد توجه قرار دهند:

۱- تهیه قوانین شرعی و تصویب و ابلاغ آنها با دقت لازم و سرعت انجام گیرد و قوانین مربوط به مسائل قضایی که مورد ابتلای عموم است و از اهمیت بیشتر برخوردار است در رأس سایر مصوبات قرار گیرد، که کار قوه قضاییه به تأخیر یا تعطیل نکشد و حقوق مردم ضایع نشود، و ابلاغ و اجرای آن نیز در رأس مسائل دیگر قرار گیرد. (سایت جماران)

۲- رسیدگی به صلاحیت قضات و دادستانها و دادگاهها با سرعت و دقت عمل شود تا جریان امور، شرعی و الهی شده و حقوق مردم ضایع نگردد. و به همین نحو رسیدگی به صلاحیت سایر کارمندان و متصدیان امور، با بیطرفی کامل بدون مسامحه و بدون اشکال تراشیهای جاهلانه که گاهی از تندروها نقل می‌شود، صورت گیرد تا در حالی که اشخاص فاسد و مفسد تصفیه می‌شوند اشخاص مفید و مؤثر با اشکالات واهی کنار گذاشته نشوند. و میزان، حال فعلی اشخاص است با غمض عین از بعض لغزشهایی که در رژیم سابق داشته‌اند، مگر آنکه با قرائن صحیح معلوم شود که فعلاً نیز کارشکن و مفسدند.

۳- آقایان قضات واجد شرایط اسلامی، چه در دادگستری و چه در دادگاههای انقلاب باید با استقلال و قدرت بدون ملاحظه از مقامی احکام اسلام را صادر کنند، و در سراسر کشور بدون مسامحه و تعویق به کار پر اهمیت خود ادامه دهند. و مأمورین ابلاغ و اجرا و دیگر مربوطین به این امر باید از احکام آنان تبعیت نمایند تا ملت از صحت قضا و ابلاغ و اجرا و احضار، احساس آرامش قضایی نمایند، و احساس کنند که در سایه احکام عدل اسلامی جان و مال و حیثیت آنان در امان است. و عمل به عدل اسلامی مخصوص به قوه قضاییه و متعلقات آن نیست، که در سایر ارگانهای نظام جمهوری اسلامی از مجلس و دولت و متعلقات آن و قوای نظامی و انتظامی و سپاه پاسداران و کمیته‌ها و بسیج و دیگر متصدیان امور نیز به طور جدی مطرح است و احدی حق ندارد با مردم رفتار غیر اسلامی داشته باشد. (سایت جماران)

۴- هیچ کس حق ندارد کسی را بدون حکم قاضی که از روی موازین شرعیه باید باشد توقیف کند یا احضار نماید، هر چند مدت توقیف کم باشد. توقیف یا احضار به عنف، جرم است و موجب تعزیر شرعی است.

۵- هیچ کس حق ندارد در مال کسی چه منقول و چه غیر منقول، و در مورد حق کسی دخل و تصرف کند یا توقیف و مصادره نماید مگر به حکم حاکم شرع، آن هم پس از بررسی دقیق و ثبوت حکم از نظر شرعی.

۶- هیچ کس حق ندارد به خانه یا مغازه و یا محل کار شخصی کسی بدون اذن صاحب آنها وارد شود یا کسی را جلب کند، یا به نام کشف جرم یا ارتکاب گناه تعقیب و مراقبت نماید، و یا نسبت به فردی اهانت نموده و اعمال غیر انسانی - اسلامی مرتکب شود، یا به تلفن یا نوار ضبط صوت دیگری به نام کشف جرم یا کشف مرکز گناه گوش کند، و یا برای کشف گناه و جرم هر چند گناه بزرگ باشد، شنود بگذارد و یا دنبال اسرار مردم باشد، و تجسس از گناهان غیر نماید یا اسراری که از غیر به او رسیده و لو برای یک نفر فاش کند. تمام اینها جرم [و] گناه است و بعضی از آنها چون اشاعه فحشا و گناهان از کبایر بسیار بزرگ است، و مرتکبین هر یک از امور فوق مجرم و مستحق تعزیر شرعی هستند و بعضی از آنها موجب حد شرعی می‌باشد.

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی؛ تعمیق و تکمیل الگوی پاپی شرف؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

۷- آنچه ذکر شد و ممنوع اعلام شد، در غیر مواردی است که در رابطه با توطئه‌ها و گروهکهای مخالف اسلام و نظام جمهوری اسلامی است که در خانه‌های امن و تیمی برای براندازی نظام جمهوری اسلامی و ترور شخصیت‌های مجاهد و مردم بیگناه کوچه و بازار و برای نقشه‌های خرابکاری و افساد فی الأرض اجتماع می‌کنند و محارب خدا و رسول می‌باشند، که با آنان در هر نقطه که باشند، و همچنین در جمیع ارگانهای دولتی و دستگاههای قضایی و دانشگاهها و دانشکده‌ها و دیگر مراکز با قاطعیت و شدت عمل، ولی با احتیاط کامل باید عمل شود، لکن تحت ضوابط شرعی و موافق دستور دادستانها و دادگاهها، چرا که تعدی از حدود شرعیه حتی نسبت به آنان نیز جایز نیست، چنانچه مسامحه و سهل انگاری نیز نباید شود. و در عین حال مأمورین باید خارج از حدود مأموریت که آن هم منحصر است به محدوده سرکوبی آنان حسب ضوابط مقرر و جهات شرعیه، عملی انجام ندهند. و مؤکداً تذکر داده می‌شود که اگر برای کشف خانه‌های تیمی و مراکز جاسوسی و افساد علیه نظام جمهوری اسلامی از روی خطا و اشتباه به منزل شخصی یا محل کار کسی وارد شدند و در آنجا با آلت لہو یا آلات قمار و فحشا و سایر جهات انحرافی مثل مواد مخدره برخورد کردند، حق ندارند آن را پیش دیگران افشا کنند، چرا که اشاعه فحشا از بزرگترین گناهان کبیره است و هیچ کس حق ندارد هتک حرمت مسلمان و تعدی از ضوابط شرعیه نماید. فقط باید به وظیفه نهی از منکر به نحوی که در اسلام مقرر است عمل نمایند و حق جلب یا بازداشت یا ضرب و شتم صاحبان خانه و ساکنان آن را ندارند، و تعدی از حدود الهی ظلم است و موجب تعزیر و گاهی تقاص می‌باشد. و اما کسانی که معلوم شود شغل آنان جمع مواد مخدره و پخش بین مردم است، در حکم مفسد فی الأرض و مصداق ساعی در ارض برای فساد و هلاک حرث و نسل است و باید علاوه بر ضبط آنچه از این قبیل موجود است آنان را به مقامات قضایی معرفی کنند. و همچنین هیچ یک از قضات حق ندارند ابتداءً حکمی صادر نمایند که به وسیله آن مأموران اجرا اجازه داشته باشند به منازل یا محلهای کار افراد وارد شوند که نه خانه امن و تیمی است و نه محل توطئه‌های دیگر علیه نظام جمهوری اسلامی، که صادرکننده و اجراکننده چنین حکمی مورد تعقیب قانونی و شرعی است. (سایت جماران)

۸- جناب حجت الاسلام آقای موسوی اردبیلی رئیس دیوان عالی کشور، و جناب آقای نخست وزیر موظفند شرعاً از امور مذکوره با سرعت و قاطعیت جلوگیری نمایند. و لازم است در سراسر کشور، در مراکز استانداریها و فرمانداریها و بخشداریها هیأت‌هایی را که مورد اعتماد و وثوق می‌باشند انتخاب نمایند و به ملت ابلاغ شود که شکایات خود را در مورد تجاوز و تعدی مأمورین اجرا، که به حقوق و اموال آنان سر می‌زند بدین هیأتها ارجاع نمایند و هیأت‌های مذکور نتیجه را به آقایان تسلیم، و آنان با ارجاع شکایات به مقامات مسئول و پیگیری آن متجاوزین را موافق با حدود و تعزیرات شرعی مجازات کنند. باید همه بدانیم که پس از استقرار حاکمیت اسلام و ثبات و قدرت نظام جمهوری اسلامی با تأیید و عنایات خداوند قادر کریم و توجه حضرت خاتم الاوصیا و بقیة اللہ- ارواحنا لمقدمه الفداء- و پشتیبانی بی‌نظیر ملت متعهد ارجمند از نظام و حکومت، قابل قبول و تحمل نیست که به اسم انقلاب و انقلابی بودن خدای نخواستہ به کسی ظلم شود، و کارهای خلاف مقررات الهی و اخلاق کریم اسلامی از اشخاص بی‌توجه به معنویات صادر شود. باید ملت از این پس که حال استقرار و سازندگی است احساس آرامش و امنیت نمایند و آسوده

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

خاطر و مطمئن از همه جهات به کارهای خویش ادامه دهند، و اسلام بزرگ و دولت اسلامی را پشتیبان خود بدانند، و قوه قضاییه را در دادخواهیها و اجرای عدل و حدود اسلامی در خدمت خود ببینند، و قوای نظامی و انتظامی و سپاه پاسداران و کمیته‌ها را موجب آسایش و امنیت خود و کشور خود بدانند. و این امور بر عهده همگان است، و کار بستن آن موجب رضای خداوند و سعادت دنیا و آخرت می‌باشد، و تخلف از آن موجب غضب خداوند قهار و عذاب آخرت و تعقیب و جزای دنیوی است. از خداوند کریم خواهانم که همه ما را از لغزشها و خطاها حفظ فرماید، و جمهوری اسلامی را تأیید فرموده و آن را به حکومت عالمی قائم آل محمد- صلی الله علیه و آله- متصل فرماید «آته قریب مجیب». و السلام علی عباد الله الصالحین.

روح الله الموسوی الخمینی

فصل سوم؛ جمع بندی:

براساس جمع بندی مباحث مطروحه در دو فصل اول و دوم و مقدمه ای که در آغاز بیان شد اندیشه جمهوری اسلامی براساس مبانی استوار است که خارج از تفکرات لیبرالیستی و مارکسیستی است. در بعد مسائل استقلال نظرامام بر خود کفایی اقتصادی فرهنگی و... ولی این خود کفایی به معنی خود بسندگی و انزوایی و عدم تعامل و ارتباط با دنیا و کشورهای بلوک شرق و غرب نمی شود. تنها دلیل و استناد روابط خارجی آن است که کشوری که قصد تعامل و ارتباط با آن را داریم نباید قصد سلطه و استعمار بر ما داشته باشد و تعامل باید بر اساس اصول عزت حکمت مصلحت باشد. نیازهای اساسی جامعه باید در داخل تولید شود. فرهنگ اصیل ایرانی و اسلامی باید حفظ شود و استقلال هویتی و فرهنگی داشته باشیم ولی تعامل با دنیا به شرط احترام متقابل و عدم سلطه جویی و وابستگی بلاشکال است. در مسائل آزادی ایشان معتقد بودند که آزادی بر اساس تعالیم قران و اهل بیت فطری و نعمت الهی است نه چیزی که به کسی اعطا شود. امام معتقد بودند که مردم در تمام مسائل آزادند. در اظهار نظر آزادند. در امور فردی و جمعی خود آزادند. در انتخابات در مطبوعات در اجتماع آزادند و تنها قید امام برای آزادی این است که آزادی باید در چارچوب دین و قانون باشد. قوانینی که در کشور تصویب می شود باید در چارچوب دین و قانون اساسی باشد. آزادی نباید به جامعه آسیب برساند. کسی نباید آزادی سواستفاده کند. انجام منکرات و مفساد و جرایم به بهانه آزادی ممنوع است. از طرف دیگر امام در فرمان ۸ ماده ای خود بواسطه خطری که احساس کردند که عده ای به بهانه امنیت و برقراری نظم به حریم خصوصی مردم تجاوز کنند و آزادی های اساسی مردم را نقض کنند آن فرمان را صادر کردند تا جلوی سواستفاده مسئولین امر گرفته شود و اجازه دخالت و جاسوسی و سرک کشیدن در زندگی مردم را ندهند. امام زمانی این فرمان را صادر نمود که کشور در شرایط جنگی بود ولی ایشان همیشه در همه امور میانه رو و معتقد به اعتدال بود و هرگز هیچ کس در هیچ جایی از ایشان سخن تند و تیزانه ندیده و نشنیده است و همیشه جوانب مختلف امور را در نظر داشتند. حال باید گفت که در شرایط امروز که بیش از دود دهه از ارتحال امام گذشته است و جامعه ایران تحولات فراوانی را گذرانده و جهان نیز در تحولات گوناگون به سر می برد با توجه به فشارهای خارجی مانند تحریم و تبلیغات رسانه ای در عدم وجود آزادی در ایران توسط غربی ها باید با پیاده کردن و اجرای فرامین امام از تنگ نظری در مسائل استقلال و آزادی های اساسی مردم خودداری

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایه پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

شود و از طرف دیگر با اجرای این فرامین بتوانیم الگوی بهتری را به جهان عرضه کنیم و مردم دنیا خود قضاوت کنند که ایران به یک کشور مستقل و آزادی تبدیل شده است. امام اندیشه میانه روانه داشتند و هدفشان این بود که انقلاب ایران تحت نام جمهوری اسلامی تبدیل به الگوی جهان اسلام و کل دنیا شود تا همه به سوی اسلام محمدی که استقلال و آزادی و عدالت و معنویات و پیشرفت و توسعه و شکوفایی اقتصادی در آن هست جذب شوند.

منابع و ماخذ:

منابع کتابخانه ای:

- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۲۲. تهران. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۱. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۳. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۴. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۱۹. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۵. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۶. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۱۰. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۱۱. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۱۲. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۸. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۷. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۱۸. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۲۱. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۷۸). صحیفه امام جلد ۱۷. تهران، مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- امام خمینی (۱۳۸۱). ولایت فقیه. تهران. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- تبیان (۱۳۸۶) آزادی در اندیشه امام خمینی. تهران. مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی.
- جمعی از نویسندگان (۱۳۸۶). جستاری نظری در باب تمدن. قم. نشر: پژوهشگاه علوم و فرهنگ اسلامی.
- حسینی، محمد عارف. (۱۳۸۱) رویارویی تمدن اسلامی و مدرنیته. قم. نشر مرکز جهانی علوم اسلامی.
- گولد، جولوس و ویلیام کولب (۱۳۷۶). فرهنگ علوم اجتماعی. تهران. نشر: مازیار.
- لینتون، رالف. (۱۳۷۸). سیر تمدن، ترجمه پرویز مرزبان. تهران، نشر علمی و فرهنگی.
- معاونت سیاسی نمایندگی ولی فقیه در نیروی دریایی سپاه (۱۳۷۸). تمدن اسلامی در اندیشه سیاسی امام خمینی، گزیده مقالات تهران. نشر موسسه اثار امام.
- میکل، آندره و همکاران. (۱۳۸۱). اسلام و تمدن اسلامی، ترجمه حسن فروغی. تهران. نشر: سمت.

ششمین کنفرانس الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت؛ تعمیق و تکمیل الگوی پایبند پیشرفت؛ سیزدهم و چهاردهم اردیبهشت ماه ۱۳۹۶

هانتینگتون، ساموئل (۱۳۷۸)، برخورد تمدن‌ها و بازسازی نظم جهانی. ترجمه علی حمید رفیعی، تهران. نشر: دفتر پژوهش‌های فرهنگی.

منابع اینترنتی:

سایت خبری تحلیلی خبرآزاد: <http://www.khabarazad.com/29715/>

سایت جماران: http://www.jamaran.ir/fa/NewsContent-id_23454.aspx

خبرگزاری مهر: <http://www.mehrnews.com/news/2442003/>

سایت معرفت: <http://marifat.nashriyat.ir/node/667>

سایت موسسه نشر آثار امام خمینی: <http://www.imam-khomeini.ir/fa/n3461>

سایت خبری الف: <http://alef.ir/vdcjyaev8uqeiaz.fsfu.html?157702>

سایت حوزه: <http://www.hawzah.net/fa/Magazine/he/012/04.asp>